

סימן ד

פרעון בעל כרחו ופרעון חובו של חבירו

המשנה כתובות (קז, ב): "מי שהלך למדינת הים ועמד אחד ופירנס את אשתו, חנן אומר איבד את מעותיו. נחלקו עליו בני כהנים גדולים ואמרו, ישבע כמה הוציא ויטול. א"ר דוסא בן הרכינס כדבריהם. א"ר יוחנן בן זכאי, יפה אמר חנן, הניח מעותיו על קרן הצבי".

גדר פורע חוב חבירו

בגדר פורע חוב חבירו, מצינו באחרונים שני דרכים. האחת, שגם אדם אחר יכול לפרוע חוב חבירו, ואין צריך בדוקא שהלוא יהיה זה שפורע את החוב. והדרך השניה היא, שרק תשלום של הלוא מהווה פרעון של החוב, וכאשר אדם אחר פורע חוב חבירו, מועיל הפרעון, מפני שכאשר המלוה לוקח את הפרעון הרי הוא מוחל ללוה את חובו.

ב'קובץ שיעורים' (קידושין ו, ב) הביא שמהלח"מ (פ"ה מלוה) נראה שהטעם שמודר הנאה מחבירו מותר לפרוע לו חובו, משום שאינו אלא גורם למלוה למחול לו, וגרמא זו לא נאסרה במודר הנאה. והביא ראיה לכאורה לדבריו מהא דנחלקו אם לוקח יכול לסלק בזוזי (כ"מ קי, ב), ומוכח דאחר א"י לסלק בזוזי, דאל"כ מפני מה לא יסלק הלוקח את המלוה ע"י שיפרע את החוב על כרחו, ומוכח דפרעון של אחר אינו בתורת פרעון אלא בתורת מחילה.

אמנם צ"ע דהרי יש נפק"מ, דאם לוקח יכול לסלק בזוזי יכול לסלק בערכה של הקרקע אף שאינה שוה כל החוב, אבל מדין פורע חוב חבירו יוכל לסלק את המלוה מן הקרקע רק אם יפרע כל החוב, אמנם ראייתו עדיין קיימת, דבגמ' כתובות (צא, ב) ששם מקור המחלוקת אם לוקח מצי לסלק בזוזי (עי' תוס' שם) מיירי באופן שהלוקח רצה לסלק את המלוה ע"י שישלם כל חובו, ומוכח דאף באופן זה נחלקו.

הפוסקים שיכול לפרוע חוב חבירו על כרחו של המלוה

ב'קובץ שיעורים הוסיף, דאם יכול לפרוע חוב חבירו יכול גם לפרוע לו על כרחו של המלוה, שהרי פרעון בע"כ שמיה פרעון, והוא מוכרח לסבור כן, דאל"כ אין ראיה מסילוק זוזי של לוקח שהוא על כרחו של מלוה.

בחזו"א (אהע"ז סי' קלו לפרק אין בין המודר לדף לג) כתב דא"א לומר שפורע חוב חבירו מהני משום שהמלוה המקבל זוכה עבור הלוא במעות ששילם הפורע, ונמצא דהלוא הוא שפרע את החוב, דא"כ ודאי אסור במודר הנאה, שהרי הפורע מקנה המעות ללוה המודר.

והוסיף לומר דאם מטעם זכיה הרי א"א לפרוע על כרחו של המלוה, ונקט בפשיטות שגם אחר הפורע חוב חבירו יכול לפרוע חוב על כרחו של

א"א לפרוע בעל כרחו, דבנידונו היה הפסד למלוה בפרעון כי פרע למלוה במטבע שעמד להפסל, אבל נראה מלשונו דהטעם שפרעון בעל כרחו לא מהני ע"י אחר עומד בפנ"ע. ועי"ש שמבואר בדבריו, דבמקום שיש הפסד למלוה, אף שהלוה יכול לכופו על הפרעון גם במקום הפסד, אבל אחר אינו יכול לפרוע בכהאי גוונא על כרחו. וצ"ב הסברא.

וב"ב ב'אבני נזר' (יו"ד סי' רד) דאחר לא יכול לפרוע על כרחו, והוכיח מזה שלוקח יכול לסלק את המלוה בזווי רק משום טענה שמעלה בדמים — כמבואר בתוס' כתובות (צא, ב ד"ה מאי) — דאחר לא יכול לפרוע חוב חברו על כרחו של המלוה. וכתב הטעם שפורע חוב חברו הוא מדין עבד כנעני, "וטעם עבד כנעני משום דקבלת רבו גרמה לו", ובחוב כיון שכתב הרשב"א דבפרעון בעל כרחו לא זכה המלוה בכסף, ממילא ל"ש דין עבד כנעני. ולעיל הובא מהחזו"א אהע"ז שנקט ג"כ שפרעון של אחר הוא מדין עבד כנעני, אולם כתב דמהני פרעון של אחר בעל כרחו של המלוה, אף שהוא מדין עבד כנעני.

חקירה בטעם הדין דפרעון בעל כרחו מהני ונראה לבאר, דיש לדון בטעם הדין דפרעון בעל כרחו מהני. אפשר לפרש דעצם מתן האפשרות למלוה לזכות במעות כבר חשיב פרעון, שהרי פרעון חוב אינו הקנאת המעות למלוה, דאם הקנה המעות למלוה ע"י אחר, אף אם זכה המלוה במעות ואין הלוה יכול לחזור

המלוה. וכיאר שהוא מדין עבד כנעני, דנלמד משם דאפשר לשלם עבור אחר ונחשב שהאחר שילם (שהרי נתינה מדין עבד כנעני מהניא לקידושין, ואחר שנתן לאשה עבור חברו נחשבת הנתינה כנתינה של הבעל ומתקדשת לו בנתינה זו). ובהכרח דנקט החזו"א דדין עבד כנעני לא שייך לפרשת זכיה, והמקבל אינו כפועל בקבלה. ועי' גם בחזו"א יו"ד (סי' עא ס"ק א במוסגר) שכתב דלוה שהתחייב ריבית ואחר פרע עבורו הרי זו ריבית קצוצה, כיון שמדין עבד כנעני נחשב שהלוה שילם את הריבית [וצ"ב א"כ מ"ט מותר במודר הנאה, ושמא מדין ע"כ לא חשיב כמזכה ללוה].

הסוברים שאינו יכול לפרוע חוב חברו על
כרחו של המלוה

אמנם מצאתי בשו"ת הריב"ש (סי' קצז) שכתב דאחר אינו יכול לפרוע בע"כ של מלוה. נידונו היה כשנודע שהמלך עומד להוסיף על ערכו של המטבע, וקדם אחד ופרע חוב חברו במטבע הקיים על כרחו של המלוה, וכתב הריב"ש: "אבל הטענות המזכות ללוי המלוה הם, באשר הלוה עצמו לא עשה הפרעון והוא ביד נאמן ב"ד. כי זבולון, ששם המעות ההם ביד דון משה בן זכאר, לא נודע ולא נתברר שהיה מורשה ראובן הלוה ולא שלוחו, ולזה, אף אם היה נותן ופורע המעות ליד לוי עצמו, אם לא רצה לוי לקבלם, ואמר לו 'לאו בעל דברים ידידי את', הרשות בידו". ומבואר בדבריו דאחר אינו יכול לפרוע על כרחו של המלוה. ואמנם הריב"ש הוסיף לכתוב שם טעמים נוספים מ"ט

וכיון שכן, בפריעת בעל חוב נמי נתינה בעל כרחו של מלוה הויא נתינה. ומשמע דעיקר הטעם הוא משום שא"א להשאירו מחוייב על כרחו.

ראה מנתי"מ לצד אחד בחקירה הנ"ל

והנה בשו"ע (סי' סו סעי' טז) כתב: "המוכר שטר חוב לחבירו, כדינו, ובאים המוכר והלוקח לתבעו מהלוה, בית דין אומרים לו ליתנו ללוקח.... ואם קדם הלוה ופרע למוכר, נפטר, ואין ללוקח עליו אלא תרעומת.... וי"א שאם פרע הלוה למלוה לא נפטר בזה מהלוקח (סה"ת). והש"ך (ס"ק סב) תמה, מהיכי תיתי יתחייב הלוה לשלם, הרי המוכר שט"ח לחבירו וחזר ומחלו מחול, והמלוה כשנוטל דמים הרי הוא כמוחל על החוב. ובנתי"מ (ס"ק כז) כתב דהרי המוחל שט"ח חייב לשלם ללוקח הפסדו מדינא דגרמי, ואילו לא היה אפשר לפרוע חוב אלא בהסכמת המלוה הרי המלוה בנטילתו הוא המזיק ללוקח, אבל כיון דנקטינן דפרעון בעל כרחו שמיה פרעון, הרי הלוה הנותן למלוה את המעות הוא שהזיק ללוקח, שע"י נתינתו הפקיע החוב מן הלוקח אפילו אם המלוה היה מסרב לקבל. ומש"כ בסה"ת שחייב לשלם הוא לא בפרעון חובו, דהחוב פקע כמש"כ הש"ך, אלא חייב לשלם ללוקח מדין מזיק.

והנה זה ברור דאם גדר פרעון בעל כרחו הוא משום דעצם מתן האפשרות למלוה לזכות במעות הוא הפרעון, הרי בנידון דידן למלוה אסור לקחת את המעות — כמבואר בשו"ע

בו ולקחת מן השליח, מ"מ החוב עדיין לא נפרע, ואם יאבדו המעות קודם שיגיעו ליד המלוה חייב הלוה לפרוע, כמבואר בגיטין (יד) ובשו"ע (חו"מ סי' קכה סעי' א). ונראה דאם יתן הלוה את המעות בפועל למלוה אף באופן שאינו קונה אותם, כגון שיניח אותם בחצר שאינה משתמרת — באופן שאין חשש שיאבדו המעות, כגון שאדם זר משמרם — חשיב פרעון אף ¹²³⁴⁵⁶⁷שהמלוה לא קנה המעות [אמנם עי' שו"ת חת"ס (יו"ד סי' רצב) שכתב דאע"פ שבמתנות כהונה אי"צ הקנאה וסגי בנתינה, מ"מ נתינה בחצר שאינה משתמרת לא מהניא]. ומטעם זה אפשר דכשהמלוה אינו רוצה לקחת המעות, עצם הבאתם נחשבת לפרעון.

ואפשר לפרש באופן אחר, דכשהמלוה אינו רוצה ליטול נפטר הלוה מחובו, דא"א להשאירו מחוייב על כרחו, והיינו דלא שמתן האפשרות למלוה לקבל מעות היא פרעון, אלא דבאופן זה נפטר הלוה מחיובו. וכן הלשון בסה"ת (שער נ ח"א): "אם המלוה מסרב ואינו רוצה לקבל מה לנו בכך, וכי על כרחו יהיה עבד ללוה למלוה אחר שהגיע זמנו ורוצה לפרעו".

וכן ברשב"א במס' גיטין (עה, א) כתב שהנידון בגמ' אם נתינה על כרחו שמה נתינה, הוא רק בנתינה שמפסיד המקבל מה שהוא שלו ע"י נתינה זו, אבל בגט אשה כשהוא בא לסלק שעבודו מעליו, אם אתה בא לומר שאינו יכול לסלקו אלא מדעת האשה, נמצא שאתה מחייב את שלו בעל כרחו, ואל תחייבהו.

האמ"ב דהטעם דמהני פרעון בעל כרחו הוא משום שכן הוא ההסכם בין הלוח למלוה, "דעל דעת זה לא נתחייב ונשתעבד למלוה שיהיה נשאר בחיובו לעולם", אלא שלדבריו כל חוב שאינו נובע מהסכם כגון חוב של מזיק לא יועיל לו פרעון בעל כרחו, ולא משמע כן מסתימת הראשונים והפוסקים [ועי' להלן מנתי"מ דבגזלן נמי מהני פרעון בעל כרחו].

הנפק"מ מהחקירה הנ"ל לענין פרעון בעל כרחו של אחר

ולכאורה לפי"ז בפרעון על כרחו של אחר ולא של הלוח, בשלמא לצד שמתן האפשרות לזכות בכסף חשיב פרעון, י"ל דה"ה כשאחר פורע, דגם מתן האפשרות מצידו חשיבא פרעון, אבל לצד שאי"ז בעצם פרעון אלא זו סיבה לפטור הלוח, משום שא"א להשאירו מחוייב על כרחו, מסתבר שאי"ז אמור אלא ע"י פרעון של הלוח עצמו, ולא שייכת סברא זו בפרעון של אחר.

ואולי לפי"ז יש להסביר את דברי הריב"ש המחלק במקום שיש הפסד ללוח בין הלוח עצמו לאחר, דסובר הריב"ש דשני הטעמים הם אמת, ולפיכך באחר הפורע שהטעם שיועיל על כרחו הוא רק משום שנחשב שנתן לו אפשרות להיפרע, יש מקום בסברא לומר שבמקום שיש לו הפסד מהפרעון ל"ח מתן אפשרות. משא"כ אם הטעם הוא משום שא"א להשאיר הלוח מחוייב על כרחו, אפשר שגם במקום שיש למלוה הפסד אי"ז נוגע ללוח, וכל שעיקוב הפרעון אינו ממנו פקע חובו.

— והוא עושה עוול אם מקבל מן הלוח כשכבר מכר את השטר ללוקח, ול"ש כאן פרעון בעל כרחו. ורק אם נפרש דגדר פרעון על כרחו שיותר מלפרוע א"א לחייב את הלוח, וא"א להשאירו מחוייב על כרחו, יש מקום לדון דהמכירה של המלוה לא משנה את עיקר חיובו של הלוח. ויוכל לומר קיימתי את חיובי כשהצעתי את המעות למלוה.

פרעון בעל כרחו בפדיון הבן

בקצוה"ח (סי' רמג ס"ק ד) הביא את דעת הפר"ח, והסכים עמו, דכיון דקי"ל פרעון בעל כרחו שמה פרעון, וא"כ במתנות כהונה נמי אפילו בעל כרחו שמה נתינה, ולפיכך כהן שלא רצה לקבל פדיון הבן יכול לתת לכהן על כרחו ובנו פדוי. ולכאורה רק אם נפרש שמתקיים פרעון בפרעון בעל כרחו יש מקום לומר שכיון שחל פרעון חל גם פדיון, אבל אם נפרש שלא התקיים הפרעון אלא שע"י הפרעון בעל כרחו נפטר מחובו, קשה לומר שע"י פטור מהחוב ייחשב הבן כפדוי.

ובספר 'אמרי בינה' (דיני פדיון הבן סי' ב) תמה על הקצוה"ח, וז"ל: "בשלמא במלוה ולוח הלוח לא נשתעבד רק לשלם וכיון שרוצה לשלם נפטר מחובו אף שלא בא ליד המלוה, דעל דעת זה לא נתחייב ונשתעבד למלוה שיהיה נשאר בחיובו לעולם, אבל במתנות כהונה דהתורה רמיא עליו החיוב, אף שאין כהן זה רוצה לקבלו, מ"מ ע"י מה נפקע חיובו שחייבתו התורה". ונקט

שיטת הרשב"א דבנתינה בע"ל כרחו אין
המקב"ל זוכה בכסף, לשיטתו מה דינו
ש"ל הכסף

ברשב"א שם כתב דאע"פ שנתנה בעל
כרחו שמה נתינה, היינו רק
שהנותן נפטר בנתינתו, "אבל שתהא נתינה
לגבי מי שניתן להם בעל כרחם לא שא"א
לזכות לאדם בעל כרחו", ב'תורת גיטין'
(ע"ה, א) כתב דלסברת הרשב"א דא"א
להקנות לאדם על כרחו, ה"ה בפרעון
חוב על כרחו, אמנם הלוח נפטר מחובו
אבל המלוה לא זכה במעות. והוסיף וכתב,
דאע"פ שברור שאין המעות הפקר ונשארו
של הלוח, מ"מ אם המלוה יחזור בו
וירצה לקבל את המעות, חייב הלוח לתת
אותם בפרעון החוב. וכתב דדינם כמו
אפותיקי מפורש, "ומ"מ ודאי דאין שום
אדם יכול לזכות בהן, דמ"מ המעות אינן
הפקר, דאף דהלוח נפטר מחובו בזריקת
המעות, מ"מ המעות עדיין הן של (המלוה)
[הלוח] ומשועבדין הן להמלוה, שהרי
מקודם היה שיעבוד המלוה על כל נכסי
הלוח ועל גופו של הלוח, ובזריקת המעות,
אף שהמלוה לא רצה לקבלם, מ"מ הלוח
נפטר משיעבוד גופו ונכסיו, אבל ממעות
הלוח שזרק לפניו בוודאי לא אזיל שיעבוד
המלוה מינייהו ונשארין בשיעבוד המלוה,
דנהי דלא רצה לזכות בהן שיהיו שלו
לגמרי, מ"מ לא מחל השיעבוד שיש לו
עליהן, דהא מעיקרא היה לו שיעבוד גם
על המעות הללו, והמעות נעשו עתה
כאפותיקי מפורש ואם נאנסו נאנסו למלוה,
וממילא לא הויין הפקר" [ועי' הגרש"ש
ב'קונטרס השליחות' ובחידושו ב"ק (ס'
כט אות ו) וקידושין (ס' טז)].

וב'פרי חדש' (מים חיים ס"ה) כתב, דהנותן
לכהן פדיון הבן על כרחו, בנו
פדוי וכסף הפדיון נשאר שייך לאב הפודה.
וחידש דאף בתרומות ומעשרות כן, ויכול
למוכרם לכהנים והדמים שלו. ^{ואוצר החכמה} וב'אמרי
בינה' שם הקשה, דבפדיון הבן דמי
הפדיון צריכים להישאר כאפותיקי מפורש,
כסברת ה'תורת גיטין'. אולם דבריו צ"ב,
דאם המעות נעשים אפותיקי בהכרח
דהחוב עדיין קיים לגבי מעות אלו, ואין
יתכן חוב קיים והבן פדוי. ובתרומות
ומעשרות תמוהים דברי הפר"ח, דקודם
הנתינה לכהן לא היו של המפריש, ואין
יהפכו להיות שלו כשלא זכה בהם הכהן,
אע"פ שיצא המפריש ידי נתינה [ועי'
אמ"ב שם].

מה דין הכסף בנתינה בע"ל כרחו ש"ל אחר

אולם כ"ז ל"ש אלא במעות של הלוח
דנשאר שיעבוד ההלואה רק על
מעות אלו, אבל באדם אחר שפרע את
חובו ל"ש לומר שיחול דין אפותיקי
על רכוש האחר שאינו חייב כלל, יש
לדון מה יהיה דין המעות באחר שפרע
על כרחו.

וב'תורת גיטין' שם כתב לענין נתינה
על כרחו של האשה לקיום
תנאי הגירושין, וז"ל: "אבל הכא שנותנות
מעות לקיים התנאי, כיון דמעולם לא
היה שיעבוד הבעל עליהו כלל, תיכף
כשזרקת לפניו חשיב קיום התנאי ונגמר
הגט, והבעל כיון שלא זכה בהמעות
מחמת שלא רצה לזכות בהן, כמ"ש
הרשב"א, דמי ממש להא דכריתות (דף
כד) בנותן מתנה לחבירו ואמר הלה אי

אחר, דהפורע חוב חבירו על כרחו, כיון שפוקע השעבוד מכל נכסי הלווה ע"י פרעון זה, כמש"כ ה'תורת גיטין', הרי נכלל בפרעון זה הסכמה של האחר הפורע שיחול על מעות אלו שעבוד החוב, וישארו כאפותיקי מפורש כמו בפרעון של הלווה.

האם לרשב"א גם בפרעון חוב לא זוכה המלוה את הכסף בעל כרחו

והנה המעיין ברשב"א יראה דהרשב"א כתב דבנתינה על כרחו לא זכה המקבל רק בתנאי על מנת שתתני או בנשבע לתת, וכן בבתי ערי חומה, אבל בפרעון חוב לא כתב הרשב"א שאף בו לא זכה המלוה, אלא דב'תורת גיטין' למד כן מסברת הרשב"א שאי אפשר לזכות לאדם דבר בלא קנין ובנתינה בעל כרחו אין מעשה קנין מצד המקבל, ולמד מזה דהוא הדין בחוב איך יהפכו המעות של המלוה בלא קנין (וכ"כ הגרש"ש שם שמטעם זה גם בהלוואה לא יזכה המלוה במעות על כרחו). אולם יש לעיין דבנתינה"מ (סי' שדמ ס"ק א) כתב שאם הביא מעות בידו ונתרצו הלוה והמלוה שיהיו אלו המעות לפרעון וישארו כפקדון ביד הלווה, נעשו תיכף המעות של המלוה, "דלא בעי קנין לפרעון, רק תיכף כשנתרצה המלוה במה שייחד הלוה לפרעון, אין צריך קנין חדש בשעת גוביינא". והוכיח את דבריו מהא דאיתא דאם בית דין הגבו קרקע למלוה נעשה שלו בלא קנין, כיון שחל על הקרקע דין שהיא פרעון החוב, שהרי דנה הגמ' (ב"מ לה, ב) מאימתי אכיל המלוה פירות, וכתבה הגמ': "מכי שלמי

אפשי בהן, כל המחזיק בהן זכה בהן, וה"נ כיון שהאשה נתנה והבעל אמר אי אפשי לזכות בהן, אף שהאשה נפטרה מחיובה, מ"מ כיון שהבעל אמר 'אי אפשי' נעשה הפקר, וכל אדם יכול לזכות בהן, ואפילו האשה עצמה יכולה לזכות בהן מתורת הפקר". וה'תורת גיטין' סתם דבריו, דהרי דין זה לכאורה תלוי במחלוקת רשב"ם ותוס' בב"ב (קלח), דשיטת רשב"ם היא דהא דנעשה הפקר באומר אי אפשי, איירי קודם שזכה המקבל וההפקר הוא מכח הנותן, אבל לאחר שזכה המקבל לא נעשה הפקר אלא א"כ יפקירנו בפירוש, ואילו דעת תוס' היא דקודם שזכה לא נעשה הפקר מכח הנותן, דהנותן לא סילק עצמו רק אם יזכה המקבל, ולהלכה נפסק בשו"ע (סי' רמה) כדעת התוס', וא"כ באחר הפורע והמלוה מסרב לקבל, לדעת הרשב"ם יהיו המעות הפקר, ולתוס' ישארו שייכים לאחר הפורע והמלוה יפסיד חובו לגמרי. ולפי"ז להלכה, לזה שיודע שהמלוה מסרב לקבל, ישלח אחר לפרוע על כרחו, והלווה יפטר מחובו והאחר ישאר עם כספו. ודוחק.

חידוש בדיני פרעון בעל כרחו של אחר

ואולי יש לחדש ולומר, שהרי נתבאר דמפרעון על כרחו בידי אחר מוכח דגדר פרעון על כרחו הוא דפרעון חשיב נתינת האפשרות למלוה להיפרע, ואפשר שמתן אפשרות להסכים מיד ואם יסרב להיפרע מיד יפסיד את חובו לגמרי לא חשיב מתן אפשרות, אלא צריך שההצעה לפרעון תהיה באופן שיהיה בה אפשרות זכיה גם לאחר זמן. ואולי באופן

הסברא לחלק דבפרעון חוב בעל כרחו
קונה המלוה את הכסף

ונראה לבאר דחידוש הנתייה"מ דייחוד
לפרעון אין צריך קנין, מותנה
בכך שחל שם פרעון על מעות אלו.
דאילו פרעון חוב משמעו הקנאה, הרי
מהתוצאה אי אפשר להפוך לסיבה, ובהכרח
ששם פרעון לא תלוי בהקנאה, וזה למדנו
מדין פרעון בעל כרחו, ואחר שחל דין
על מעות אלו שהם מעות פרעון החוב,
הרי הם של המלוה בלא שצריך להקנאה.
ויש לדון לפי"ז בפרעון בעל כרחו בחוב,
דלפי סברא זו לא רק שהלוח נפטר מחובו
אלא שהמעות נקנים למלוה, שהרי כל
עיקר סברת הרשב"א היא דבלא הקנאה
אי אפשר לזכות במעות ואין קנין על
כרחו, ואם בחוב אין צריך הקנאה הרי
אפשר שבפרעון חוב נעשים המעות של
המלוה אף בעל כרחו, אלא דביתור
גיטין כתב לא כן. ושם טעמו דסובר
דיסוד הרשב"א שכתב שאדם אינו זוכה
בממון על כרחו, אינה סברא רק במקום
שצריך מעשה קנין, וגם אם הסיבה שיעשה
שלו משום שנפרע חובו ממון זה, עדיין
יש מקום לומר דלא חלה בעלותו עליהם
ע"כ (ועי' 'שערי חיים' [להגר"ח שמואלביץ] שהאריך
להסביר גדר יחוד לפרעון שנעשה ממילא של המלוה).

ימי אכרזתא", ואם צריך קנין לפרעון
הרי ברור שהמלוה אוכל פירות הקרקע
משעה שעשה בה קנין ואין כאן מקום
לספק, ובהכרח דנידון הגמ' מתי חל שם
פרעון על הקרקע ומשעה שחל עליה
שם פרעון נעשית של המלוה בלא מעשה
קנין, והוא הדין אם הלווה מייחד לפרעון
(אמנם עי' חזו"א ב"ק סי' יח סק"ג שמחלק בין
גביית בי"ד לבין שהלוח הגבהו).

בנתייה"מ שם הקדים לדבריו: "דהא
דמבואר בב"ק (קט, א) דיכול
לעשות מגזל מלוה, י"ל דשם מיירי
שהגזלן היה בידו מעות ורצה להשיב לו
ואמר לו יהיה בידך לפקדון, דאז אפילו
לא היה הנגזל רוצה לקבלם היה חשיב
השבה, דהשבה בעל כרחו הוי השבה,
וכמבואר בסימן ק"ך". וצריך ביאור לשם
מה הוצרך לתוספת זו, שהרי בנידון הגמ'
וכן בנידונו של הנתייה"מ מיירי שהמלוה
וכן הנגזל מוכנים לקבל. ושם הוסיף
הקדמה זו רק לחדש שלסברתו דבייחוד
לפרעון מדעת המלוה והלוה אי"צ קנין,
הוא הדין בפרעון בע"כ, כיון שאין צריך
קנין נעשים המעות של המלוה אף לדעת
הרשב"א. אולם לא משמע כן, דהיה לו
להביא דין זה בסוף ולא כהקדמה לדבריו.

הדפסה ברזולוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה